DOMSTOLENS DOM
30. november 1995 *

I sag C-55/94,

angående en anmodning, som Consiglio Nazionale Forense (Italien) i medfør af EF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Reinhard Gebhard

mod

Consiglio dell'Ordine degli Avvocati e Procuratori di Milano,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af Rådets direktiv 77/249/EØF af 22. marts 1977 om lettelser med henblik på den faktiske gennemførelse af advokaters frie udveksling af tjenesteydelser (EFT L 78, s. 17),

har

DOMSTOLEN

sammensat af præsidenten, G.C. Rodríguez Iglesias, afdelingsformændene C.N. Kakouris, D.A.O. Edward (refererende dommer) og G. Hirsch samt dommerne G.F. Mancini, F.A. Schockweiler, J.C. Moitinho de Almeida, P.J.G. Kapteyn, C. Gulmann, J.L. Murray, P. Jann, H. Ragnemalm og L. Sevón,

* Processprog: italiensk.

generaladvokat: P. Léger
justitssekretær: ekspeditionssekretær H.A. Rühl,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— Reinhard Gebhard ved Rechtsanwalt Reinhard Gebhard, samt advokaterne Massimo Burghignoli, Milano, Jim Penning, Luxembourg, og Fabrizio Massoni, Bruxelles

— Consiglio dell'Ordine degli Avvocati e Procuratori di Milano ved professor Bruno Nascimbene, som advokat

— den græske regering ved Evi Skandalou og forskningsmedarbejder, cand.jur. Stamatina Vodina, begge fra Udenrigsministeriets Særlige Juridiske Kontor for EF-spørgsmål, som befuldmægtigede

— den spanske regering ved Director General de Coordinación Jurídica e Institucional Comunitaria Alberto José Navarro González og Abogado del Estado Miguel Bravo-Ferrer Delgado, Servicio Jurídico del Estado ante el Tribunal de Justicia, som befuldmægtigede

— den franske regering ved secrétaire des affaires étrangères Philippe Martinet, Udenrigsministeriets direction des affaires juridiques, og sous-directeur i samme direction, Catherine de Salins, som befuldmægtigede

— Det Forenede Kongerige ved Stephen Braviner, Treasury Solicitor's Department, som befuldmægtiget, og Barrister Daniel Bethlehem

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved juridisk konsulent Marie-José Jonczy og Enrico Traversa, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der i retsmødet den 10. maj 1995 er afgivet mundtlige indlæg af Reinhard Gebhard ved advokat Massimo Burghignoli, af Consiglio dell'Ordine degli Avvocati e Procuratori di Milano ved Bruno Nascimbene, af den græske regering ved Evi Skandalou og Stamatina Vodina, af den spanske regering ved Miguel Bravo-Ferrer Delgado, af den franske regering ved directeur des affaires juridiques Marc Perrin de Brichambaut, Udenrigsministeriet, som befuldmægtiget, og Philippe Martinet, af den italienske regering ved avvocato dello Stato Pier Giorgio Ferri, af Det Forenede Kongerige ved Stephen Braviner og Daniel Bethlehem samt af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved Marie-José Jonczy og Enrico Traversa,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 20. juni 1995,

afsagt følgende

Dom

1 Ved kendelse af 16. december 1993 indgået til Domstolen den 8. februar 1994 har Consiglio Nazionale Forense i medfør af EF-traktatens artikel 177 forelagt to præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af Rådets direktiv 77/249/EØF af 22. marts 1977 om lettelser med henblik på den faktiske gennemførelse af advokaters frie udveksling af tjenesteydelser (EFT L 78, s. 17).

2 Disse spørgsmål er blevet rejst i forbindelse med en disciplinærsag indledt af Consiglio dell'Ordine degli Avvocati e Procuratori di Milano (Advokatrådet, som advokater og rettergangsfuldmægtige i Milano er tilsluttet, herefter »Advokatrådet i Milano«) mod R. Gebhard, som foreholdes at have tilsidesat sine forpligtelser ifølge lov nr. 31 af 9. februar 1982 om fri udveksling af tjenesteydelser for advokater med statsborgerskab i De Europæiske Fællesskabers medlemsstater (GURI af 12.2.1982, nr. 42), idet han i Italien udøver vedvarende erhvervsvirksomhed i det af ham oprettede kontor under brug af titlen »avvocato«.

3 Der fremgår af sagen og af de oplysninger, der er afgivet i besvarelse af en række skriftlige spørgsmål fra Domstolen, at den tyske statsborger, R. Gebhard, med virkning fra den 3. august 1977 fik beskikkelse som »Rechtsanwalt« i Tyskland. Han driver virksomhed som advokat i Stuttgart, hvor han er »selvstændig medarbejder« i et advokatkontorfællesskab (»Bürogemeinschaft«), uden at han dog har eget kontor i Tyskland.

4 R. Gebhard har haft bopæl i Italien siden marts 1978, hvor han lever med sin hustru, der er italiensk statsborger, og sine tre børn. Gebhard's indtægter beskattes fuldstændigt i Italien, som er hans bopælsland.

5 Gebhard har udøvet erhvervsvirksomhed i Italien siden den 1. marts 1978, først som medarbejder (»con un rapporto di libera collaborazione«) i et advokatfirma i Milano og senere, fra den 1. januar 1980 og indtil begyndelsen af 1989, som partner (»associato«) i samme firma. Der har ikke været rejst indsigelser mod hans virksomhed i dette advokatfirma.

6 Den 30. juli 1989 oprettede Gebhard eget kontor i Milano, hvor han samarbejder med en række italienske »avvocati« og »procuratori«. I besvarelse af et skriftligt

spørgsmål fra Domstolen har Gebhard oplyst, at han fra tid til anden overlod dem enkelte retssager vedrørende italienske klienter i Italien.

7 Gebhard har forklaret, at han i Italien i det væsentlige udøver en udenretlig virksomhed med rådgivning og repræsentation af tysksprogede personer (denne virksomhed udgør 65% af hans omsætning) samt virksomhed med repræsentation af italiensksprogede personer i Tyskland og Østrig (denne virksomhed udgør 30% af hans omsætning). De resterende 5% består i rådgivning af italienske kolleger, som skal rådgive klienter vedrørende problemer, der rejser spørgsmål om tysk ret.

8 En række medlemmer af den italienske advokatstand, herunder de italienske »avvocati«, som Gebhard havde samarbejdet med indtil 1989, klagede til Advokatrådet i Milano. De protesterede mod, at Gebhard i hovedet på sin virksomheds brevpapir anvendte titlen »avvocato«, at han var mødt direkte under titlen »avvocato« for Pretura og Tribunale di Milano, og at han havde udøvet erhvervsvirksomhed fra »Studio legale Gebhard«.

9 Efter at Advokatrådet i Milano havde forbudt Gebhard at anvende titlen »avvocato«, besluttede det den 19. september 1991 at indlede disciplinærsag mod Gebhard, idet han beskyldtes for at have tilsidesat sine forpligtelser ifølge lov nr. 31 af 1982, fordi han i Italien udøver vedvarende erhvervsvirksomhed under brug af titlen »avvocato«.

10 Den 14. oktober 1991 indgav Gebhard til Advokatrådet i Milano begæring om optagelse i advokatfortegnelsen. I begæringen henviste han til Rådets direktiv 89/48/EØF af 21. december 1988 om indførelse af en generel ordning for gensidig anerkendelse af eksamensbeviser for erhvervskompetencegivende videregående

uddannelse af mindst tre års varighed (EFT 1989 L 19, s. 16), og til, at han i Italien havde mere end ti års erhvervspraksis. Det fremgår ikke, at Advokatrådet formelt traf afgørelse vedrørende denne begæring.

11 Den disciplinærsag, der var blevet indledt den 19. september 1991, afsluttedes med en afgørelse af 30. november 1992, hvorved Advokatrådet i Milano pålagde Gebhard en sanktion bestående i fratagelse af retten til at udøve erhvervsvirksomhed i seks måneder (»sospensione dell'esercizio dell'attività professionale«).

12 Gebhard påklagede denne afgørelse til Consiglio Nazionale Forense, idet han dog anførte, at han med klagen også anfægtede det stiltiende afslag på hans begæring om optagelse i fortegnelsen. I klagen gjorde han bl.a. gældende, at direktiv 77/249 giver ham ret til at udøve sin erhvervsvirksomhed fra sit eget kontor i Milano.

13 Direktiv 77/249 finder anvendelse på advokaters udøvelse af virksomhed i form af tjenesteydelser. Det bestemmes heri, at den advokat, der præsterer tjenesteydelser, skal gøre brug af sin erhvervstitel udtrykt på sproget eller et af sprogene i den medlemsstat, han kommer fra, med angivelse af den faglige organisation, han henhører under, eller den ret, ved hvilken han er mødeberettiget i henhold til lovgivningen i nævnte stat (artikel 3).

14 Direktivet indeholder en sondring mellem virksomhed i forbindelse med repræsentation og forsvar af en klient for retten eller over for offentlige myndigheder på den ene side og udøvelsen af alle andre former for virksomhed på den anden side.

15 Under udøvelsen af virksomhed i forbindelse med repræsentation og forsvar skal advokaten iagttage de faglige regler, der gælder i værtslandet, idet han dog fortsat er undergivet forpligtelser, der påhviler ham i den medlemsstat, han kommer fra

(artikel 4, stk. 2). Ved udøvelsen af alle de andre former for virksomhed forbliver advokaten undergivet de betingelser og faglige regler, der gælder i den medlemsstat, han kommer fra, idet han dog tillige er undergivet de regler, som uanset deres oprindelse gælder for advokatstanden i værtslandet, navnlig vedrørende uforenelighed mellem udøvelse af advokatgerning og andre former for virksomhed i denne stat, tavshedspligt, forholdet mellem kolleger, forbud mod, at samme advokat bistår parter med modstridende interesser, samt vedrørende annoncering (artikel 4, stk. 4).

16 Artikel 4, stk. 1, i direktiv 77/249 bestemmer: »Virksomhed i forbindelse med repræsentation og forsvar af en klient for retten eller over for offentlige myndigheder udøves i den medlemsstat, der er værtsland, på de betingelser, som gælder for advokater, der er etableret i denne stat, bortset fra betingelser om bopæl eller medlemskab af en faglig organisation i nævnte stat«.

17 Direktiv 77/249 blev gennemført i Italien ved lov nr. 31 af 1982, hvis artikel 2 er affattet således:

»(Statsborgere i medlemsstaterne, som i deres hjemstat har beskikkelse som advokat) har ret til for domstolene og i øvrigt at udøve advokatvirksomhed (midlertidigt) ('con carattere di temporaneità') på de vilkår, der er fastsat i dette afsnit.

I forbindelse med den i foregående stykke nævnte erhvervsvirksomhed er det ikke tilladt på republikkens område at oprette en praksis eller et principalt eller sekundært kontor.«

18 På den baggrund har Consiglio Nazionale Forense udsat sagen og forelagt Domstolen en anmodning om præjudiciel afgørelse

»a) med hensyn til spørgsmålet, om artikel 2 i lov nr. 31 af 9. februar 1982 om 'Fri udveksling af tjenesteydelser for advokater med statsborgerskab i De Europæiske Fællesskabers medlemsstater' — til gennemførelse af EØF's direktiv af 22. marts 1977 — hvorefter det ikke er tilladt 'på republikkens område at oprette en praksis hverken principalt eller sekundært', er forenelig med den ved nævnte direktiv indførte ordning, idet der i direktivet ikke ses at være grundlag for, at adgangen til at oprette en praksis kan fortolkes som tegn på, at vedkommende advokat har til hensigt at udøve virksomhed, som ikke er midlertidig eller foreløbig, men derimod som tegn på, at der sigtes på varig udøvelse,

b) med hensyn til de kriterier, der skal følges for at tilgodese den midlertidige karakter i relation til den kontinuerlige og længerevarende karakter af de ydelser, der præsteres af advokater, som arbejder på grundlag af ordningen ifølge nævnte direktiv af 22. marts 1977.«

19 På baggrund af det præjudicielle spørgsmåls formulering bemærkes, at Domstolen efter fast retspraksis ikke kan træffe afgørelse om, hvorvidt en national foranstaltning er forenelig med fællesskabsretten. Domstolen kan dog forsyne den nationale ret med alle fortolkningsbidrag vedrørende fællesskabsretten, således at retten selv kan vurdere spørgsmålet om forenelighed i den sag, den skal påkende (jf. bl.a. dom af 11.8.1995, sag C-63/94, Belgapom, Sml. I, s. 2467, præmis 7).

20 Først bemærkes, at retsstillingen for en fællesskabsstatsborger, som rejser til en anden medlemsstat i Fællesskabet for dér at udøve erhvervsvirksomhed, enten hen-

hører under traktatens kapitel om arbejdskraftens frie bevægelighed, under kapitlet om etableringsretten eller under kapitlet om tjenesteydelser, som indbyrdes udelukker hinanden.

21 Da kapitlet om arbejdskraften ikke er relevant i denne sag, kan det straks udelukkes fra gennemgangen af de forelagte spørgsmål, som i det væsentlige vedrører begreberne »etablering« og »præstering af tjenesteydelser«.

22 Herefter bemærkes, at bestemmelserne i kapitlet om tjenesteydelser er subsidiære i forhold til bestemmelserne i kapitlet om etableringsretten, for så vidt som ordlyden af artikel 59, stk. 1 — for det første — forudsætter, at tjenesteyderen og modtageren af ydelsen er »etableret« i to forskellige medlemsstater, og artikel 60, stk. 1 — for det andet — præciserer, at bestemmelserne om tjenesteydelser alene finder anvendelse, såfremt bestemmelserne om etableringsretten ikke finder anvendelse. Det er følgelig nødvendigt at undersøge anvendelsesområdet for begrebet »etablering«.

23 Den i traktatens artikel 52-58 foreskrevne etableringsret gælder såvel juridiske personer, som omhandlet i artikel 58, som fysiske personer med statsborgerskab i en af Fællesskabets medlemsstater. Med forbehold af de fastsatte undtagelser og betingelser indebærer etableringsretten dels adgang til enhver form for selvstændig virksomhed og udøvelsen heraf på en hvilken som helst anden medlemsstats område, dels oprettelse og drift af virksomheder, samt oprettelse af agenturer, filialer eller datterselskaber.

24 Heraf følger, at en person kan være etableret — i den forstand udtrykket er anvendt i traktaten — i mere end én medlemsstat, hvilket især kan være tilfældet

med selskaber, når disse opretter agenturer, filialer eller datterselskaber (artikel 52), og — som Domstolen har fastslået i forbindelse med udøvere af liberale erhverv — ved oprettelse af mere end ét forretningssted (jf. dom af 12.7.1984, sag 107/83, Klopp, Sml. s. 2971, præmis 19).

25 Begrebet etablering i traktatens forstand er således et meget vidt begreb, som for en fællesskabsstatsborger indebærer, at han på stabil og vedvarende måde kan deltage i det økonomiske liv i en anden medlemsstat end sin egen og få fordel heraf, hvorved der sker en begunstigelse af det økonomiske og sociale samarbejde inden for området selvstændig erhvervsvirksomhed (jf. dom af 21.6.1974, sag 2/74, Reyners, Sml. s. 631, præmis 21).

26 Derimod forudses det i bestemmelserne i traktatens kapitel om tjenesteydelser, navnlig artikel 60, stk. 3, for det tilfælde, at tjenesteyderen flytter til en anden medlemsstat, at vedkommende dér udøver sin virksomhed midlertidigt.

27 Som generaladvokaten har anført, skal den midlertidige karakter af den pågældende virksomhed ikke kun bedømmes på grundlag af ydelsens varighed, men også på grundlag af dens hyppighed, periodiske karakter eller kontinuitet. Ydelsens midlertidige karakter udelukker ikke, at tjenesteyderen — i den forstand udtrykket er anvendt i traktaten — i værtsmedlemsstaten kan indrette visse faciliteter (herunder et kontor, en praksis eller et lokale), for så vidt som disse faciliteter er nødvendige for at udføre den pågældende tjenesteydelse.

28 Denne situation er imidlertid forskellig fra Gebhard's situation, idet Gebhard med sin status som statsborger i en medlemsstat på stabil og vedvarende måde udøver

en erhvervsvirksomhed i en anden medlemsstat, hvorfra han fra et forretningssted bl.a. henvender sig til statsborgerne i denne stat. En statsborger som Gebhard er omfattet af kapitlet om etableringsretten og ikke af kapitlet om tjenesteydelser.

29 Advokatrådet i Milano har gjort gældende, at en person som Gebhard ikke i henhold til traktaten kan anses for at være »etableret« i en medlemsstat, konkret Italien, medmindre den pågældende er optaget i denne stats erhvervsfortegnelse eller i det mindste udøver sin virksomhed i samarbejde eller partnerskab med personer, som er optaget i fortegnelsen.

30 Denne argumentation kan ikke tiltrædes.

31 Bestemmelserne om etableringsretten angår adgangen til at optage virksomhed og at udøve den (jf. bl.a. den ovennævnte Reyners-dom, præmis 46 og 47). Optagelsen i en fortegnelse henhører under betingelserne for adgang til at optage virksomhed og at udøve den og kan derfor ikke betragtes som en uadskillelig del af etableringen.

32 Heraf følger, at såvel muligheden for, at en statsborger i en medlemsstat kan udøve sin etableringsret, som de nærmere betingelser for udøvelsen heraf skal bedømmes på grundlag af den virksomhed, han har til hensigt at udøve på værtsmedlemsstatens område.

33 Ifølge artikel 52, stk. 2, udøves etableringsfriheden på de vilkår, som i etableringslandets lovgivning er fastsat for landets egne statsborgere.

34 I det tilfælde, hvor den pågældende virksomhed ikke er reguleret i værtsstaten, således at en statsborger i denne stat ikke skal have en særlig kvalifikation for at udøve den, har statsborgere fra samtlige øvrige medlemsstater ret til at etablere sig på førstnævnte stats område og dér udøve samme virksomhed.

35 Adgangen til at optage selvstændig erhvervsvirksomhed og udøve den kan undergives et krav om overholdelse af visse ved lov og administrativt fastsatte regler, som er begrundet i samfundsmæssige hensyn, såsom regler om organisationstilknytning, kvalifikationer, faglig etik, kontrol og ansvar (jf. dom af 28.4.1977, sag 71/76, Thieffry, Sml. s. 765, præmis 12). Disse regler kan bl.a. bestemme, at udøvelsen af en særlig virksomhed efter omstændighederne er forbeholdt personer med eksamensbevis, certifikat eller andet kvalifikationsbevis, personer optaget i en erhvervsfortegnelse eller endelig personer undergivet en vis disciplin eller kontrol. Reglerne kan også indeholde betingelser vedrørende brug af erhvervstitler, såsom betegnelsen »avvocato«.

36 Når adgangen til at optage en bestemt virksomhed, eller udøvelsen af den, i værtsmedlemsstaten er undergivet sådanne betingelser, skal statsborgere fra en anden medlemsstat, der ønsker at udøve den pågældende virksomhed, principielt opfylde dem. Derfor bestemmer artikel 57, at Rådet skal udstede direktiver som det ovennævnte direktiv 89/48, og disse direktiver skal dels tage sigte på gensidig anerkendelse af eksamensbeviser, certifikater og andre kvalifikationsbeviser, dels tage sigte på samordning af medlemsstaternes bestemmelser om adgangen til at optage og udøve selvstændig erhvervsvirksomhed.

37 Det fremgår imidlertid af Domstolens praksis, at nationale foranstaltninger, der kan hæmme udøvelsen af de ved traktaten sikrede grundlæggende friheder eller gøre udøvelsen heraf mindre tiltrækkende, skal opfylde fire betingelser: De skal anvendes uden forskelsbehandling, de skal være begrundet i tvingende samfunds-

mæssige hensyn, de skal være egnede til at sikre virkeliggørelsen af det formål, de forfølger, og de må ikke gå ud over, hvad der er nødvendigt for at opnå formålet (jf. dom af 31.3.1993, sag C-19/92, Kraus, Sml. I, s. 1663, præmis 32).

38 Tilsvarende kan medlemsstaterne ikke ved anvendelsen af deres nationale bestemmelser se bort fra kundskaber og kvalifikationer, som den pågældende allerede har erhvervet i en anden medlemsstat (jf. dom af 7.5.1991, sag C-340/89, Vlassopoulou, Sml. I, s. 2357, præmis 15). Følgelig er de forpligtet til at lægge ligestillingen af eksamensbeviser til grund (jf. ovennævnte dom i Thieffry-sagen, præmis 19 og 27) og eventuelt foretage en sammenligning mellem de krav om kundskaber og kvalifikationer, der stilles i deres nationale regler, og vedkommendes kundskaber og kvalifikationer (jf. ovennævnte dom i Vlassopoulou-sagen, præmis 16).

39 På grundlag af det ovenfor anførte skal de af Consiglio Nazionale Forense forelagte spørgsmål besvares således:

— Den midlertidige karakter af den i EF-traktatens artikel 60, stk. 3, omhandlede tjenesteydelse skal bedømmes på grundlag af ydelsens varighed, hyppighed, periodiske karakter og dens kontinuitet.

— En tjenesteyder i den forstand, udtrykket er anvendt i traktaten, kan i værtsmedlemsstaten indrette de faciliteter, som er nødvendige for at kunne udføre sin ydelse.

— En statsborger i en medlemsstat, som på stabil og vedvarende måde udøver en erhvervsvirksomhed i en anden medlemsstat, hvorfra han fra et forretningssted henvender sig til bl.a. statsborgerne i denne stat, er omfattet af bestemmelserne i kapitlet om etableringsretten og ikke i kapitlet om tjenesteydelser.

— Såvel muligheden for, at en statsborger i en medlemsstat kan udøve sin etableringsret, som de nærmere betingelser for udøvelsen heraf skal bedømmes på grundlag af den virksomhed, han har til hensigt at udøve på værtsmedlemsstatens område.

— I det tilfælde, hvor en bestemt virksomhed ikke er reguleret i værtsstaten, har statsborgere fra samtlige øvrige medlemsstater ret til at etablere sig på førstnævnte stats område og dér udøve samme virksomhed. Når adgangen til at optage en bestemt virksomhed, eller udøvelsen af den, i værtsmedlemsstaten er undergivet visse betingelser, skal statsborgere fra en anden medlemsstat, der ønsker at udøve den pågældende virksomhed, principielt opfylde dem.

— Nationale foranstaltninger, der kan hæmme udøvelsen af de ved traktaten sikrede grundlæggende friheder eller gøre udøvelsen heraf mindre tiltrækkende, skal dog opfylde fire betingelser: De skal anvendes uden forskelsbehandling, de skal være begrundet i tvingende samfundsmæssige hensyn, de skal være egnede til at sikre virkeliggørelsen af det formål, de forfølger, og de må ikke gå ud over, hvad der er nødvendigt for at opnå formålet.

— Medlemsstaterne er ligeledes forpligtet til at lægge ligestillingen af eksamensbeviser til grund og eventuelt foretage en sammenligning mellem de krav om kundskaber og kvalifikationer, der stilles i deres nationale regler, og vedkommendes kundskaber og kvalifikationer.

Sagens omkostninger

40 De udgifter, der er afholdt af den italienske regering, den græske regering, den spanske regering, den franske regering og Det Forenede Kongerige, samt af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Consiglio Nazionale Forense ved kendelse af 16. december 1993, for ret:

1) Den midlertidige karakter af den i EF-traktatens artikel 60, stk. 3, omhandlede tjenesteydelse skal bedømmes på grundlag af ydelsens varighed, hyppighed, periodiske karakter og dens kontinuitet.

2) En tjenesteyder i den forstand, udtrykket er anvendt i traktaten, kan i værtsmedlemsstaten indrette de faciliteter, som er nødvendige for at kunne udføre sin ydelse.

3) En statsborger i en medlemsstat, som på stabil og vedvarende måde udøver en erhvervsvirksomhed i en anden medlemsstat, hvorfra han fra et forretningssted henvender sig til bl.a. statsborgerne i denne stat, er omfattet af bestemmelserne i kapitlet om etableringsretten og ikke i kapitlet om tjenesteydelser.

4) Såvel muligheden for, at en statsborger i en medlemsstat kan udøve sin etableringsret, som de nærmere betingelser for udøvelsen heraf skal bedømmes på grundlag af den virksomhed, han har til hensigt at udøve på værtsmedlemsstatens område.

5) I det tilfælde, hvor en bestemt virksomhed ikke er reguleret i værtsstaten, har statsborgere fra samtlige øvrige medlemsstater ret til at etablere sig på

førstnævnte stats område og dér udøve samme virksomhed. Når adgangen til at optage en bestemt virksomhed, eller udøvelsen af den, i værtsmedlemsstaten er undergivet visse betingelser, skal statsborgere fra en anden medlemsstat, der ønsker at udøve den pågældende virksomhed, principielt opfylde dem.

6) Nationale foranstaltninger, der kan hæmme udøvelsen af de ved traktaten sikrede grundlæggende friheder eller gøre udøvelsen heraf mindre tiltrækkende, skal opfylde fire betingelser: De skal anvendes uden forskelsbehandling, de skal være begrundet i tvingende samfundsmæssige hensyn, de skal være egnede til at sikre virkeliggørelsen af det formål, de forfølger, og de må ikke gå ud over, hvad der er nødvendigt for at opnå formålet.

7) Medlemsstaterne er forpligtet til at lægge ligestillingen af eksamensbeviser til grund og eventuelt foretage en sammenligning mellem de krav om kundskaber og kvalifikationer, der stilles i deres nationale regler, og vedkommendes kundskaber og kvalifikationer.

Rodríguez Iglesias Kakouris Edward Hirsch

Mancini Schockweiler Moitinho de Almeida

Kapteyn Gulmann Murray

Jann Ragnemalm Sevón

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 30. november 1995.

R. Grass G.C. Rodríguez Iglesias

Justitssekretær Præsident